

Τάσος Ανθουλιάς

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Η ιστορία της Αλεξάνδρειας χρονολογείται
από την ίδρυση της πόλης
από τον Μέγα Αλέξανδρο το 331 π.Χ.

Ήταν διάσημη για τη βιβλιοθήκη και τον φάρο της,
που ήταν ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου.

Ανατολικά της Αλεξάνδρειας, στην αρχαιότητα, υπήρχαν ένα έλος και αρκετά νησιά. Το Δέλτα του Νείλου ήταν από καιρό σημαντικό ως το σημείο εισόδου για όποιον επιθυμούσε να κάνει εμπόριο με την Αίγυπτο. Η θαλάσσια περιοχή διέθετε ένα μικρό νησί, τον Φάρο, που εφόσον ενωνόταν με την ξηρά με προκυμαία θα δημιουργούσε δύο εναλλακτικούς λιμένες, προστατευμένους από τους ανέμους (τα μελτέμια).

Ο Μέγας Αλέξανδρος προσδοκούσε ότι η Αλεξάνδρεια θα ανέλαμβανε τον ρόλο της ως σημαντικού θαλάσσιου εμπορευματικού κόμβου. Ο Έλληνας στρατηλάτης ανέθεσε στον αρχιτέκτονα Δεινοκράτη τον Ρόδιο να χτίσει την πόλη. Η νέα πόλη είχε σχήμα μακεδονικής χλαμύδας και βρισκόταν μεταξύ της Μαρεώτιδος λίμνης και της νήσου του Φάρου.

Ταυτόχρονα με την ανοικοδόμηση της πόλης κατασκευάστηκε κανάλι που μετέφερε νερό από τον δυτικότερο παραπόταμο του Νείλου σε εκτεταμένο σύστημα δεξαμενών, οι οποίες αποσκοπούσαν στην απαλλαγή του θολού νερού του ποταμού από τα αιωρούμενα σωματίδια.

Η πόλη άρχισε να ακμάζει μετά τον θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου, όταν έγινε πρωτεύουσα της Αιγύπτου κατά τη βασιλεία του Πτολεμαίου Α' (367-283 π.Χ.). Υπήρξε σύγκρουση για την κατοχή της σορού του Μ. Αλεξάνδρου που θεωρείτο σύμβολο ισχύος και εξουσίας και μετεφέρθη στην Αλεξάνδρεια από όπου τελικά χάθηκε μετά την απομάκρυνσή της από τη θέση που φυλασσόταν.

Την πόλη κοσμούσε ο φάρος της Αλεξάνδρειας, κτισμένος στο ομώνυμο νησί, που συμπεριλαμβανόταν στα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου (έργο του αρχιτέκτονα Σώστρατου του Κνίδιου)...

... Και η διάσημη βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας, η οποία ιδρύθηκε και οργανώθηκε από τον Δημήτριο τον Φαληρέα. Ο Δημήτριος ήταν πολιτικός και περιπατητικός φιλόσοφος της αρχαίας Αθήνας που πήγε στην Αλεξάνδρεια για να γλυτώσει από την θανατική ποινή που του επέβαλαν οι Αθηναίοι.

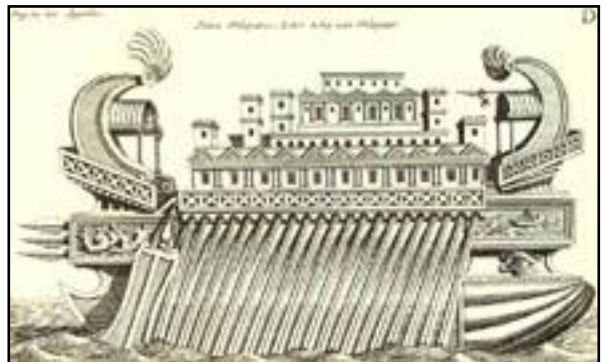

Ο Δημήτριος ο Φαληρεύς έθεσε τα θεμέλια της γραμματικής και της κριτικής φιλολογίας, βοήθησε με τις συμβουλές του στη μετάφραση των ιερογλυφικών χρονικών της Αιγύπτου και των απόκρυφων ιουδαϊκών βιβλίων. Εξορίστηκε από τον Πτολεμαίο Β' (διάδοχο του Πτολεμαίου Α') και κατέφυγε στην Άνω Αίγυπτο, όπου και πέθανε το 283 π.Χ. από τσίμπημα φιδιού. Στη φωτογραφία ανδριάντας του Δημήτριου στην είσοδο της Νέας Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας.

Σκοπός της Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας ήταν να συλλέξει όλη τη γνώση του γνωστού του τότε κόσμου. Εκτός από τον μεγάλο όγκο των ελληνικών έργων και έναν πλήρη κώδικα των αιγυπτιακών αρχείων, υπάρχουν μαρτυρίες πως στη Βιβλιοθήκη ενσωματώθηκαν έργα και από άλλα έθνη. Η Μετάφραση των Εβδομήκοντα της Παλαιάς Διαθήκης επιβίωσε ως το πολυτιμότερο έργο στην ιστορία των σχετικών μεταφράσεων.

Κατά τη βασιλεία του Πτολεμαίου Δ' Φιλοπάτορα ναυπηγήθηκε η τεσσαρακοντήρης θαλαμηγός, ένα από τα μεγαλύτερα πλοία της αρχαιότητας. Σύμφωνα με αρχαίες πηγές είχε μεγαλοπρεπή διάκοσμο και ενσωμάτωνε ναό της Αφροδίτης και υπνοδωμάτια.

Έχοντας τεθεί υπό ρωμαϊκή επιρροή για περισσότερα από εκατό χρόνια, η πόλη τέθηκε επίσημα στη Ρωμαϊκή δικαιοδοσία με τη θέληση του Πτολεμαίου Αλεξάνδρου το 80 π.Χ. Ο Ιούλιος Καίσαρας συνομίλησε με την Κλεοπάτρα στην Αλεξάνδρεια το 47 π.Χ. και δημιούργησε μαζί της σχέση. Το παράδειγμά του ακολούθησε ο Μάρκος Αντώνιος. Μετά την ήττα του

Αντώνιου στη Μάχη του Ακτίου και την αυτοκτονία της Κλεοπάτρας, ο Οκταβιανός πήρε την Αίγυπτο ως προσωπική ιδιοκτησία του αυτοκράτορα, διορίζοντας έναν έπαρχο που ανέφερε προσωπικά σε αυτόν και όχι στη Ρωμαϊκή Σύγκλητο.

Οι μάχες που έγιναν αυτή την περίοδο στην περιοχή της Αλεξάνδρειας προκάλεσαν την καταστροφή της Βιβλιοθήκης μετά από φωτιά.

Μετά τη διαίρεση της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας σε Δυτική και Ανατολική το 381 μ.Χ., η επαρχία Αιγύπτου πέρασε στη δικαιοδοσία των Βυζαντινών.

Η Αλεξάνδρεια θεωρείται γενέτειρα της χριστιανικής θεολογίας και εστία διαμόρφωσης απόψεων μεταξύ χριστιανών, νεοπλατωνικών και γνωστικών. Εκεί αντιπαρατέθηκαν οι οπαδοί των κυριότερων θρησκευτικών ομάδων. Έτσι δημιουργήθηκαν διάφορες θεολογικές σχολές και αιρέσεις όπως ο μονοφυσитισμός (κόπτες) και ο αρειανισμός. Η μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης στα ελληνικά (γνωστή ως «Μετάφραση των Εβδομήκοντα») έλαβε χώρα στην Αλεξάνδρεια. Στη φωτογραφία πίνακας με κήρυγμα του Αγίου Μάρκου στην Αλεξάνδρεια.

Η Υπατία (370 - 415 μ.Χ.) ήταν Ελληνίδα νεοπλατωνική φιλόσοφος, αστρονόμος και μαθηματικός, διευθύντρια της νεοπλατωνικής σχολής στην Αλεξάνδρεια. Δίδαξε φιλοσοφία και αστρονομία στην Αλεξάνδρεια, όπου και δολοφονήθηκε από όχλο φανατικών χριστιανών.

Το 619 η Αλεξάνδρεια πέρασε στα χέρια των Σασσανιδών Περσών. Χάρη στη συμφωνία του αυτοκράτορα Ηράκλειου με τον Πέρση στρατηγό Σαρβαραζά οι Βυζαντινοί την επανάκτησαν το 629 και την κράτησαν για δεκατρία ακόμη χρόνια.

Όταν οι Άραβες κατέλαβαν την Αλεξάνδρεια το 642 η πόλη είχε χάσει την παλιά της ευημερία, πράγμα που οφειλόταν κατά κύριο λόγο στη μείωση του θαλάσσιου εμπορίου. Η παρακμή της συνεχίστηκε περαιτέρω λόγω της μεταφοράς της πρωτεύουσας της Αιγύπτου στο Κάιρο το 969 από τους σιίτες Φατιμίδες.

Το χαλιφάτο των Φατιμιδών διατηρήθηκε μέχρι το 1171 όταν ο Σαλαντίν ίδρυσε τη δυναστεία των Αγιουβιδών και ενσωμάτωσε το κράτος των Φατιμιδών στο σουνιτικό χαλιφάτο των Αββασιδών.

Το 1250 οι Μαμελούκοι ανέτρεψαν τους Αββασίδες και εγκαθίδρυσαν φεουδαρχικό σύστημα. Η παρακμή της Αλεξάνδρειας επιταχύνθηκε τον 14ο αιώνα όταν το κανάλι που τη συνέδεε με τον Νείλο αχρηστεύτηκε από φερτά υλικά. Την ίδια εποχή το γόητρό της δέχτηκε ισχυρό πλήγμα λόγω της καταστροφής του εμβληματικού φάρου της από τον ισχυρό σεισμό του 1309.

Το 1517 η Αίγυπτος κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς και εντάχθηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Στο πλαίσιο της εκστρατείας του στην Αίγυπτο ο Ναπολέων κατέλαβε την Αλεξάνδρεια το 1798, αλλά η πόλη παρέμεινε υπό γαλλική διοίκηση μόλις μέχρι το 1801 οπότε έπεσε στα χέρια των Άγγλων.

Η πόλη αναγεννήθηκε σταδιακά μετά το 1819 όταν ο Μοχάμετ Άλι αποπεράτωσε ένα νέο κανάλι που τη συνέδεε με τον Νείλο και την ανέδειξε σε μεγάλο λιμένα και ναύσταθμο. Ο ικανός αυτός ηγεμόνας έθεσε τις βάσεις για τον εκσυγχρονισμό της χώρας και ενθάρρυνε την εγκατάσταση των ξένων και ιδιαίτερα των Ελλήνων.

Τον Απρίλιο του 1843 ιδρύθηκε η Ελληνική Κοινότητα της Αλεξάνδρειας. Πρώτος πρόεδρος της διετέλεσε ο Μιχαήλ Τοσίτσας. Μεταξύ των προσωπικοτήτων που ανέλαβαν αργότερα τα ηνία της Ε.Κ.Α. σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι Θεόδωρος Ράλλης και Γεώργιος Αβέρωφ.

Το 1882 κατά τη διάρκεια εξέγερσης σημειώθηκαν επεισόδια εις βάρος των ξένων τα οποία πρόσφεραν το πρόσχημα στους Άγγλους για να βομβαρδίσουν την πόλη. Μετά την κατάληψη του Καΐρου οι Άγγλοι ανακήρυξαν την Αίγυπτο αγγλικό προτεκτοράτο και παρέμειναν εκεί μέχρι το 1922.

Το 1952 ξέσπασε εξέγερση με ηγέτη τον Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ που επεδίωκε την εθνική και οικονομική ανεξαρτησία της Αιγύπτου. Έκτοτε η κατάσταση για τους ξένους επιδεινώθηκε λόγω της εχθρικής στάσης του εγχώριου πληθυσμού. Η κρίση κορυφώθηκε το 1956, μετά την εθνικοποίηση της διώρυγας του Σουέζ και την επακόλουθη αποτυχημένη επέμβαση βρετανικών, γαλλικών και ισραηλιτικών δυνάμεων.

Η οικονομική κατάσταση στην Αλεξάνδρεια επιδεινώθηκε το 1967, όταν λόγω του Πολέμου των Έξι Ημερών με το Ισραήλ έκλεισε η διώρυγα του Σουέζ και επλήγη το εμπόριο.

Ο Νάσερ πέθανε το 1970.

Παρά τη δραματική μείωση του πληθυσμού της εκεί παροικίας, η σύγχρονη Αλεξάνδρεια εξακολουθεί να αποτελεί έδρα του ομώνυμου Ορθόδοξου Πατριαρχείου και της Πατριαρχικής Θεολογικής Σχολής.

Στην Αλεξάνδρεια γεννήθηκαν πολλοί Έλληνες γνωστοί σε διάφορους τομείς. Παρουσιάζονται στη συνέχεια κατά χρονολογία γέννησης:

Ο Κωνσταντίνος Καβάφης (1863 - 1933) ήταν Έλληνας ποιητής ο οποίος θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους ποιητές της σύγχρονης εποχής. Γεννήθηκε και έζησε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου γι' αυτό και αναφέρεται συχνά ως ο «Αλεξανδρινός».

Ο Αντώνης Μπενάκης (1873 - 1954) ήταν επιχειρηματίας, εθνικός ευεργέτης, πολιτικός και ιδρυτής του Μουσείου Μπενάκη. Η παιδική του ζωή περιγράφεται λεπτομερώς στο γνωστό βιβλίο «Τρελαντώνης» που έγραψε η αδελφή του, Πηνελόπη Δέλτα.

Η Πηνελόπη Δέλτα (1874 - 1941) ήταν Ελληνίδα συγγραφέας, γνωστή κυρίως από τα ιστορικά της μυθιστορήματα για παιδιά, η σημαντικότερη ίσως γυναικεία φυσιογνωμία στις κρίσιμες για τον Ελληνισμό πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα.

Ο Κωνσταντίνος Παρθένης (1878 - 1967) ήταν διακεκριμένος Έλληνας ζωγράφος, που με το έργο του έφερε σημαντική αλλαγή στα εικαστικά δρώμενα της Ελλάδας στις αρχές του 20ού αιώνα.

Ο Κωνσταντίνος Τσαλδάρης (1884 - 1970) ήταν Έλληνας πολιτικός, δύο φορές πρωθυπουργός της Ελλάδας κατά τα έτη 1946 και 1947 και Υπουργός Εξωτερικών από το 1946 ως το 1950.

Ο Νίκος Τσιφόρος (1909 - 1970) ήταν Έλληνας συγγραφέας, σεναριογράφος, δημοσιογράφος και σκηνοθέτης. Από τα έργα του ξεχωρίζουν οι Σταυροφορίες, τα Παιδιά της Πιάτσας, τα Παραμύθια πίσω από τα Κάγκελα κ.ά.

Ο Ντίνος Ηλιόπουλος (1913 - 2001) ήταν Έλληνας ηθοποιός. Θεωρήθηκε ένας από τους μεγαλύτερους εκπροσώπους του ελληνικού θεάτρου και κινηματογράφου.

Κηδεύτηκε δημοσία δαπάνη στο Α΄ Νεκροταφείο και στο μνήμα του υπάρχει μια πλάκα, που γράφει κατ' απαίτησή του: «Με συγχωρείτε κυρίες μου, που δεν μπορώ να σηκωθώ».

Ο Μάνος Λοΐζος (1937 - 1982) ήταν Έλληνας συνθέτης, ένας από τους σημαντικότερους της εποχής του, που πέθανε 45 χρόνων. Το 2007 χαρακτηρίστηκε από τον μουσικό χώρο ως έτος Μάνου Λοΐζου, τιμώντας τα 70 χρόνια από τη γέννησή του.

Η Άλκηστις Πρωτοψάλτη (γεννήθηκε το 1954) είναι Ελληνίδα τραγουδίστρια. Έχει συνεργαστεί με τους σημαντικότερους Έλληνες συνθέτες, στιχουργούς και σκηνοθέτες.